

ИНДИГИР УОТТАРА

Муома улууһун
общественной-политической хаһыата
indigir-uottara@yandex.ru

12+

Хаһыат 1953 сыллаахха олохтоммута
Сэрэдэбэ, субуотаба тахсар

2020 с. АТЫРДЬАХ ЫЙЫН 1 КҮНЭ СУБУОТА № 61 (5591)

Ойуур баһаара

ИВАН ПАВЛОВ: «БАҔААРЫ УТАРЫ ҮЛЭБЭ АЙЫЛҔАБЫТ УУСТУКТАРЫ ҮӨСКЭТЭР»

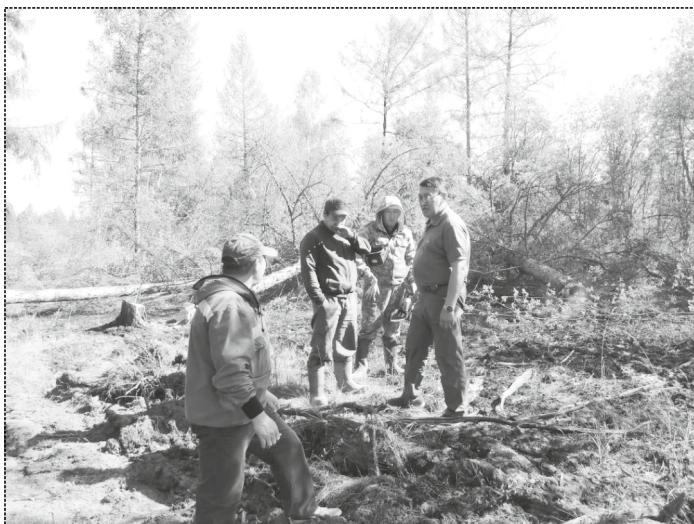
**Буор Сыһылар санаалара
бөбөх**

От ыйын 29 күн иккис анарыгар оройуон баһылыга **И.П. Павлов** Буор Сыһыга тахсан, үлэ хаамытын билистэ. Кинини кытта Улууустаабы үөрэх управлениетын начальнига **Татьяна Андреева**, управление специалиһа **Иван Гурьев**, культуранан **Алексей Варламов** буоламмыт Индигир өрүһүнэн айаннаатыбыт. Баһаар уота баарын биллэрэн, буруота Чыбаабылаах диэкиртэн унааран олодор.

Бөһүөлөккэ кэлээт суолбутун тутта баһылыгы кытта бөһүөлөктэн чугас Алаччаан сайылыгы баһынатыгар туттубут. Минерализованнай балаһа аһар сиригэр **Алексей Диканцев**, **Семен Хадаров**, **Александр Слепцов** мастары суулла сылдыбалларыгар, эрбии тыаһын ортотугар түбөһэ тийдибит. Баарабай сортовой тииттэр барахсаттар балаһа иһинэн сууларыллан тыа иһиттэн баһаар уота тахсарын тохотор аналлаахтар эбит. Индигир дыһалтатын специалиһа **А.М. Хадаров** Каток диэн сиртэн Сиэн үрэбинэн 7 км-тэн ордук балаһа Арбаа үрэххэ диэри, ол Катоктан 1,5 км усталаах балаһа Тураннаах туһаайытыннан барарын ыйан биэрдэ. Баһаам үлэ барытын илэ көрдүбүт. Онтон массынанан бөһүөлөктэн тэйиччи турар урукку аэропорт сиригэр тийэн квадрокоптеры көтүтэн Иван Петрович тэйиччи баар баһаар сирин салгыныннан көрдө. Сарсыардаттан 40-ча киһи үлэли сылдыбаллар, уоту бохсолор, онно куораттан кэлбит СӨ “Якутлесресурс” тэрилтэтигэн байыастар көмөлөһөллөр. Андрей Михайлович күнүскү, түүннү кэмнэ кэтээн көрөр үлэһиттэрин кэпсиир: “Наадалаах туттар тэриллэрин илдьэ

сылдыан, бохсон, барар үлэһиттэргэ ханан баһаар тахсан күөдүйэн эрэрин чуо ыйан биэрэллэр. Ватсаап нөнгүө олус күүркэтиилээх иһитиннэриилэр

оскуоланы ититэр өрөмүөнүгэр оройуон бюджетиттан 2,8 мөл. солк. көрүллүбүт. Кэлбит специалист И. Н. Гурьев оскуола дыһалтатын кытта көрсөн, барыахтаах үлэни торумнаста.

**Нэһилиэктэргэ
балаһыанна
өссө уустук**

Соболоох нэһилиэгэр кураанах этинтэн ойуур баһаара икки сиринэн барда. Уот линиятыгар 14 км усталаах сиргэ баһаар уота 40-ча уот баһаналарын сууларда, бөһүөлөккэ дизель кыайбакка уоттара араһан олодор. От ыйын 28 күнүгэр куораттан 150 КВт-таах дизель кэлэн бөһүөлөккэ бөртөлүөтүнэн тириэрдиллинэ. Баһаар Икки үрэх икки ардыгар туран, бөһүөлөккэ 4 км чугаһан, Чөркөйө диэн учаастакка

тарбаннылар, итинник дьон үлэтин сыппатан сырдаталлара табыллыбат. 20 уол Хонууттан кэлэн биир былдыһыктаах күн кэлэн үлэлээн барбыттара, онтон 6 уол хаалан балайда көмөлөстүлэр. Биир күн салгыныннан көмө кэлэн, дьон-сэргэ өйө-санаата олус көтөбүлүннэ. Чугастаабы ходуһалар хаалбатахтарын кэриэтэ, арай суола-иһэ мөлтөх олус ыраах учаастактар бааллар. Сүөһү аһылыгы бэлэмнииргэ, аһалтарытын ороскуотугар көмө тиэрдиллэригэр эрэнэбит”.

Иван Петрович баһаары утары үлэ нэһилиэктэ сөптөөх таһымна барарын бэлиэтээтэ уонна баһаар ороскуотун чуолкайдылларыгар соруудахтаата. Депутаттар, нэһилиэк активна кыттылылаах мунһаахха санаа оскуола тутуутун боппуруоһа болбомто киинигэр турда. Бэлэм бырайыак баар, сана объект чинчийиитин үлэтигэр 6 мөл. солк. наада. Кэлэр сылларга оройуоннаабы үөрэх салаатыгар Индигир оскуолатын тутуу бастакы учураакка турарынан, бу хайыһаха үлэни күүһүрдэр сорок турар. Быйыл Н.А. Брызгалов аатынан орто

базаланан баһылык **Артур Тарабукин** салайааччылаах биригээдэ сууккалынан тохтообокко солбуһа сылдьан уоту кытта охсуһар. Манна хоно сытан 15 киһи үлэлиир, кинилэргэ бөһүөлөктэн күн аайы көмөбө кэлэ тураллар. От ыйын 29 күнүгэр 46 киһи баара биллэр, ол иһингэр – СӨ “Якутлесресурс” 10 байыастара. Баһаарга икки трактор үлэлиир.

Чыбаабылаахха икки учаастакка баһаар уота турда. Онкучах диэн бөһүөлөктэн 2 км чугас сиргэ, иккис баһаар бөһүөлөк иннигэр баар хайаба, эмиэ кураанах этин уоту быраһан, турда. Баһылык **Гаврил Слепцов** салайааччылаах 20 киһилээх биригээдэ икки баһаар уотугар араһан үлэли сылдыбаллар.

**Баһаарга сирбит-уоппут
урагыта**

СӨ “Якутлесресурс” тэрилтэтин байыастарын салайан кэлбит **С.И. Иванов**

(Бүтүүтүн 2 стр. көр).

СИРИ СИКСИГИНЭН

Предметный разговор
Галины Данчиковой с жителями посёлка
Тикси

28 июля, жители поселка Тикси Булунского района были в зоне повышенного внимания. В этот день Секретарь Якутского регионального отделения Партии «Единая Россия» Айсен Николаев обсудил в режиме ВКС на заседании Президиума Совета по Арктике и морской деятельности при Главе РС(Я) Комплексный план развития административного центра — поселка Тикси до 2025 года. Практически одновременно депутат Государственной Думы РФ Галина Данчикова вела из Москвы по телефону прием граждан, которые живут в отдаленном заполярном поселке.

Повышение качества жизни людей в Арктике, что поставил во главу угла Айсен Николаев при обсуждении стратегических вопросов развития особой арктической территории, имеющей высокий потенциал, стало лейтмотивом и разговора депутата Госдумы РФ Галины Данчиковой с тиксинцами, которые конкретно говорили, что сегодня для них очень важно и нужно.

Поселок Тикси, исторически связанный с освоением Арктики и Северного морского пути, является стратегическим опорным пунктом не только Якутии, но и Северо-Востока России. Вот почему создание комфортных условий для проживающих здесь людей является главной целью Комплексного плана развития территории. Ее можно достичь, развивая социальную инфраструктуру, энергоэффективную и новую составляющую северного края, морской порт Тикси, известный в советское время как крупнейший грузоперевалочный центр, откуда топливо, продовольствие и другие народно-хозяйственные грузы доставлялись на полярные станции и расположенные на побережье моря Лаптевых и Северного Ледовитого океана населенные пункты.

Сегодня арктический поселок испытывает трудности, связанные с транспортной доступностью, отсутствием прямого воздушного сообщения Тикси-Москва, которое нерентабельно из-за низкой загруженности, высокими авиатарифами на пассажирские перевозки Тикси-Якутск, обустройством зимников, составляющих порядка двух тысяч километров. К ним относится дорога из районного центра в село Кюсюр протяженностью около трехсот километров, пробивать которую по тундре, минуя перевал, муниципальные власти в последнее время не могут из-за нехватки средств, направляемых из республиканского дорожного фонда. В заполярном поселке и отдаленных населенных пунктах района не хватает врачей и медперсонала, что, конечно же, отражается не в лучшую сторону на качестве жизни северян.

По итогам приема граждан Галина Данчикова отметила, что поставленные жителями Булунского района вопросы созвучны с национальными целями России, которые определил на период до 2030 года в июльском указе Президент РФ Владимир Путин. Документ направлен на прорывное развитие страны, обеспечение здоровья и благополучие людей, рост населения, повышение уровня жизни граждан, создание комфортных условий для их проживания. Он предполагает конкретный план действий, в рамках которого состоявшийся с тиксинцами предметный разговор парламентарий продолжит с федеральными и республиканскими министерствами и ведомствами. В их адрес уже направляются депутатские запросы и предложения, требующие решения.

Пресс-служба ЯРО ВПП "Единая
Россия" sakhaedinoros_press@mail.ru.

ИВАН ПАВЛОВ: «БАҔААРЫ УТАРЫ ҮЛЭҢЭ АЙЫЛҔАБЫТ УУСТУКТАРЫ ҮӨСКЭТЭР»

(Бүтүүтэ. Иннин 1 стр. көр).

Муома оройуонугар турбут баһаардары уратылаахтарын бэлиэтиир: “Бастатан туран, сирэ-уота бүтүннүү туорпа, чахчы олус куурбут-хаппыт, лангханан туолан хаалбыт. Хайалаах сир

буолан, техника ба уустуктардаах. Иккиһинэн, ото-маһа, үүнээйитэ биир кэм дыапталбаланан үүнэр, ол эбэтэр талах мас, эдэр, улахан мастар бары суулаһан үүнэллэр, уот аллараттан начаас үлүгэр үөһэнэн салаан тахсан уоту бырабатты турар. Үсүһүнэн, тыала күүһэ, уларыйымтыгата, ыгытылар үлэҕэ мэхэйдэри үөскэтэр”.

Баһаары кытта охсуһууга үлэлэһэр специалист бэлиэтээһинэ оройуонна турбут баһаар хартыынатын ырылыччы көрдөрөр. Нэһиликтэр хайдахтаах курдук уустук балаһыанньаба кирибиттэрин быһаарар. Баар балаһыанньаны өйдөөн, олохтоохтор олорор сирбитигэр кутталы үөскөппэт туһугар үлэлэһэр дьоммутугар күүс-көмө, өйбүл буолуохха, кытаанах санааны ыһыктымышаа, барыта этэннэ буоларыгар эрэннэххэ.

Оттуур ходуһалар уокка былдыһаннар

Биллэрин курдук, ойуур баһаар тыаны, ходуһаны араарбат, суолугар баары барытын салаан аһар. Буор Сыһыыга чуолкайдабыттарынан, 105 га мэхчирэн, 86 га оттуур ходуһалар, ол иһигэр 7 га охсуллубут от, 5 т кэбиһиилээх отторо уокка былдыһанна. Муома нэһилиэгэр

“Ойуһардаах” учаастагар 2,5 га от уокка былдыһанан, билигин оттуур ходуһа умайбыт инэ чуолкайданар.

Эһэ мэнээктиир

Суһал ыстаап мунһабар баһаар уотун тула кэпсэтии барда. Ойуур баһаарыттан кыбыллар куоталлар, дэриэбинэҕэ кирирэллэр. Бу күннэргэ Хонуу сэлээннэтигэр тубдиспансер учаастагар баар ыал сайынны дьэтигэр эһэ кириэн ампаалыктаммыта билиннэ. Экологтар этэллэринэн, “Привод”, “Маяк” диэкинэн эһэ суолларын дьон көрбүттэр, улахан атыр уонна оҕолоох эһэ баар курдуктар. Чугас тыанан, өрүскэ оҕолор, улахан да дьон сылдыһалара кытаанахтык бобуллар, сэрэхтээх буолары умнумуохха. Оттуур ходуһалар учаастактарыгар баар үүтээннэргэ эһэ кириэр сылдыһыта эмиэ бэлиэтэнэр.

«Муома оройуона» МТ
пресс-сулууспата.

ОБЪЯВЛЕНИЕ

Произошли изменения в график приема граждан в Клиентской службе (на правах отдела) в Момском улусе ГУ УПФР в г. Якутске (межрайонное) (с учетом санитарно-эпидемиологической обстановки) и сообщает:

С 1 августа 2020 года прием по предварительной записи производится только в **понедельник, вторник и четверг**. Прием производится по всем вопросам.

В среду и пятницу только по отдельно жизненно важным вопросам (по погребению, по вопросам заблаговременной работы с лицами, выходящими на пенсию и по подаче заявления в электронном виде).

Устные консультации и запись на прием звонить по телефонам: **21313, 21380** (по всем вопросам и по всем рабочим дням).

Лучше заранее позвонить до прихода в офис КС.

Во всех 5 рабочих дней производится прием граждан по вопросу регистрации, подтверждения или восстановления учетной записи в ЕСИА с оказанием консультации и помощи.

Клиентская служба (на правах отдела) в Момском улусе
ГУ УПФР в г. Якутске РС(Я)(МРУ).

ЭКСЭЭМЭННЭР ТҮМҮКТЭРЭ ТАХСАР

Биир кэлим государственнай эксээмэннэри дойдү үрдүнэн туттарыы от ыйын 3 күнүттэн от ыйын 22 күнүгэр диэри буолбута. Бу эксээмэннэри үрдүк үөрэххэ туттарсар оҕолор туттарыахтаахтара эрдэттэн биллибитэ.

Биһиги орой уоммутугар, методической сулууспа үлэһитэ Д.Б. Герасимова иһитиннэрбитинэн, БКГЭ-нэри 24 оҕо туттарда.

Ити иһигэр оскуоланы быйылгы 2019-2020 үөрэх дьылыгар бүтэрбит 19 оҕо, атын сирдэр оскуолаларыттан кэлбит – 4, урукку сылларга бүтэрбит – 1 ыччат биир кэлим эксээмэннэри туттардылар.

Эксээмэннэри туттарыы Хонууга,

Индибиргэ, Төбүлэххэ, Собоолооххо ытыллыбыта. 14 оҕо – орой уон киинигэр, иккилии оҕо – Индибир уонна Төбүлэх нэһилигэр, 1 оҕо Собоолооххо биһилиэрин тургутан көрдүлэр.

Оҕолор ханнык үөрэххэ туттарса баралларынан профильнай предметтэрин талан туттарбыттара. Предметтэринэн нуучча тылын – 19 оҕо, математиканы – 8, нуучча литературатын – 2, биологияны – 9, химияны – 5, омум тылын – 1, физиканы – 3, информатиканы – 2, историяны – 2, обществознанияны 10 оҕо талбыттара.

Билигин эксээмэннэр улахан анардарын түмүгэ тахсыбыта. Үчүгэй көрдөрүүлээх предметтэринэн информатика, история, нуучча

литература уонна нуучча тыла буоллулар (туттарыы 100% тэннэстэ).

Оҕолору биир кэлим государственнай эксээмэннэргэ үчүгүйдик бэлэмнээбит учууталлары ааттаталыыр тобоостоох. Муома орто оскуолатын учууталлара Е.М. Неустроева нуучча тылыгар, литературатыгар уонна А.Г. Калугина математикаҕа үөрэппит оҕолоро эксээмэннэрин улахан баалга туттардылар.

Оттон үөрэххэ туттарсар оҕолорбут талан ылбыт үөрэхтэригэр киирэн специалист бэрдэ буоллуннар.

Т. СЛЕПЦОВА.

Новые правила рыболовства для Восточно-Сибирского рыбохозяйственного бассейна

Приказом Министерства сельского хозяйства Российской Федерации № 347 от 26 июня 2020 г. утверждены Правила рыболовства для Восточно-Сибирского рыбохозяйственного бассейна, которые вступают в силу с 25 июля 2020 г.

Одним из основных новых положений Правил рыболовства является существенное увеличение количества участков водных объектов Республики Саха (Якутия), на которых разрешается применение сетных орудий добычи (вылова) при осуществлении любительского рыболовства, включенных в Приложение № 3 к Правилам рыболовства.

Использование сетных орудий лова в Момском районе будет разрешено на 5 речных участках (уч. «Мома 1» р. Индигирка (1010000-1020000 м), левая и правая береговые линии; уч. «Мома 2» р. Индигирка (1085000-1095000 м), левая и правая береговые линии; уч. «Мома 3» р. Индигирка (1086000-1061000 м), левая и правая береговые линии; уч. «Мома 4» р. Мома (0-25000 м), левая и правая береговые линии; уч. «Мома 5» (1086000-1096000 м), левая и правая береговые линии) и на 2 озерных участках («Барыллах», «Елбют»).

Таким образом, сетными орудиями лова, бесплатно и без путевки можно осуществлять добычу (вылов) водных биоресурсов только на участках водных объектов, указанных в Приложении № 3 Правил рыболовства, на не запрещенные

виды водных биоресурсов, в пределах установленной суточной нормы.

В соответствии с п. 38 Правил рыболовства запрещается при любительском рыболовстве добыча (вылов) водных биоресурсов осетра сибирского в водном объекте р. Индигирка. Сетные орудия лова (жаберная сеть, бредень, мережа и т.д.) должны быть зарегистрированы в Восточно-Сибирском территориальном управлении Росрыболовства и иметь маркировочный знак установленного образца, с нанесенными регистрационными номерами.

Индигирский межрайонный отдел рыбоохраны «Восточно-Сибирское территориальное управление Росрыболовства» извещает о продолжении приема заявлений о внесении сведений о сетном орудии в реестр, на новые участки водных объектов включенные в Приложение № 3 Правил рыболовств.

Для внесения в реестр учета сетных орудий добычи (вылова) водных биологических ресурсов, гражданам потребуется обратиться с заявлением в Индигирский межрайонный отдел государственного контроля, надзора и охраны водных биоресурсов «Восточно-Сибирское территориальное управление Федерального агентства по рыболовству»: 678890, РС (Я), Абыйский район, п. Белая Гора, ул. Строителей, д. 12/4, каб. 21. Тел./факс: 8(41159)22-060, эл. адрес: indigirca08@mail.ru

**ИНДИГИР
УОТТАРА**

2020 сыл иккис
агарыгар сурутук

Тэрилтэлэргэ – 1320 солк.
Биирдиилээн дьонно – 660 солк.

Хаһыакка сурутууну Евдокия
Ивановна Слепцова ытар, эбэтэр
редакцияҕа кэлэн суруйтарыахха
сөн.

ПРОГНОЗ ПОГОДЫ

село Хонуу

	Суббота 1 августа	Воскресенье 2 августа	Понедельник 3 августа	Вторник 4 августа
Дневная температура	+23	+24	+21	+19
Ночная температура	+8	+9	+11	+7
Давление	746 мм	744 мм	747 мм	749 мм
Ветер	3 м/с (СЗ)	4 м/с (СЗ)	4 м/с (СЗ)	1 м/с (СЗ)
Облачность				
Осадки				

Быйыл бэс ыйыгар биһиги күндү аҕабыт Петр Гаврильевич Данилов төрөөбүтэ 105 сылын туолбута. Билигин бэйэм 68 сааспын муолан олорон оҕолорум, ыччаттарым билэллэрин туһугар биһиги

кимтэн кииннээхпитин, хантан хааннаахпытын сиһилии суруйарга сананым. Аҕабыт Петр Гаврильевич Данилов Уус Алдантан, ийэбит Александра Егоровна Соркомова (Данилова) Муома Төбүлүбүтүн төрүттээхтэр. Кыһынны тымныы килһэбэ халлаанга ахсаана биллибэт сулустар тырымныы тыгаллар. Олортон сорохтор ордук чаҕылхайдык, сытыытык сырдыыллар, оттон сорохторо симиктик чыпчыныыллар. Син ол кэриэтэ дьон сирдээби олоҕо, үлэтэ араас. Биһиги биир сырдык, чаҕыл уоттаах олорбут, үлэлээбит төрөппүт аҕабыт дойдутун – Уус Алдан оройуонун туһунан кэпсээннэрин истэн улааттытыт.

Аҕабыт Петр Гаврильевич Данилов 1915 сыллаахха бэс ыйын 5 күнүгэр Уус Алдан оройуонугар 2-с Лөгөй нэһилиэгэр төрөөбүтэ. Саха сирин духуобунай консисториятын Бороҕоннобу Вознесенскай таһара дьэтин метрическэй кинигэтигэр 1915 сыллаахха суруллубутунан: "5 июня 1915 года Петр родился у инородца Легойского наслега Гавриила Еремеева Данилова и его законной жены Ольги Степановны" (Основание НА РС (Я), Ф.226-и, ОП.16 Д.246.Л.14 об). Аҕабыт 2-с Лөгөйтөн төрүттээгин өссө биир архыып докумуона туоһулуур: "1930 сыллаахха "Көтөҕүллүү" колхозка Мигалкин В.Н. – Кыанар Бааска – 19, Никифоров Г.Н. – Тараанар – 34 саастаах, Мигалкин П.Ф. – Муус оҕонньор – 66 саастаах, Мигалкин М.П. – Муус уола – 33 саастаах, Мигалкин М.А. – Аҕарыйа уола – 27 саастаах, Мигалкин В.С. – Сойуома уола – 33 саастаах, Мигалкин И.Н. – 52 саастаах, Мигалкин С.К. – Опуруоһап инитэ – 56 саастаах, Карамзина А.И. – 60 саастаах, Никифорова А.С. – 70 саастаах, Олесов К.К. – 55 саастаах, Галактионов Ф.И. – 61 саастаах, Мигалкин И.П. – Симилизэ уола – 20 саастаах, Галактионова Ф.Л. – 55 саастаах, Галактионова Е.Т. – 48 саастаах, Бурнашев А.С. – 28 саастаах, Мигалкин С.Ф. – Муус инитэ – 41 саастаах, Данилов П.Г. – 16 саастаах, Мигалкин Г.К. – 61 саастаах, Аммосов М.К. – 61 саастаах, Мигалкин И.П. – 19 саастаах (НА РС (Я). Ф.610 ОП – 1.Д. 446).

Аҕабыт Петр Гаврильевич Данилов төрөөбүтэ 105 сылыгар аналлаах ахтыы суруйарбар балтым Маргарита Иннокентьевна Данилова, Саха-

Бельгийскэй гимназия дириэктэрин үөрэх чааһыгар солбуйааччынан үлэлээбит үлэ бэтэрээнэ бэлэмнээбит "Илин Даниловтар" диэн библиографическай ахтыытын кылгатын, бэйэм ыстатыйабар холбоон киллэрэргэ сананым. Былыр, 17-с үйэ бүтүүтүгэр үс бииргэ төрөөбүт Иван, Данил, Семен Даниловтар Лөгөйгө Чээлэй аҕатын ууһугар олорбуттар. Харыларын күүһүнэн үлэлээн, наар ыраах айанна ындыы көтөҕүүтүгэр сылдьан хойутуу ыал буолар дьон эбиттэр. Ол иһин дьадыаны Даниловтар диэн араарыллан ааттаналлар эбит. Илин Даниловтар Иван Данилов 18 үйэбэ үс уолу улаатыннарбыт: Дьухха Уйбаан, Мөккө Арамаан, Ханайаан Хабырыыс диэннэр. Биһиги төрүттэрбит Даниловтар наар Иван, Николай, Иннокентий, Гавриил диэн ааттардаахтар эбит. Өбүгэлэрбит арҕаа Даниловтар кириэстээх, суруктаах тастаах унуохтара Ланкыны халдыаайытыгар баар. Өбүгэлэрбит Даниловтар Тулунанан, Аччыгый Эбэнэн олорбуттар. Кыыс өттүлэрэ Аммосовтарга, Троевтарга, Мигалкиннарга эргэ баран киһилэри кытта уруурҕаһаллар этэ. Биһиги аҕабыт бэйэтэ кэпсээбитинэн, кинини Мүрү сэттэ кылаастаах оскуолатын бүтэрбитин кэннэ, аҕата аҕабытынан үлэли сылдьан репрессияламмытынан сибээстээн, Дьокуускайга үөрэххэ ыһпатахтар. Онон 1933-34 сылларга Калинин аатынан холкуоска счетоводтаабыт. Аҕам Окоемов диэн биир дойдулааҕа, Саха АССР үөрэбин министриин солбуйааччытын көмөтүнэн, өйөбүлүнэн начаалынай кылаастар учууталлары курустарыгар Чурапчыга үөрэммит. Курсанныы сылдьан Одьулуунтан төрүттээх Афанасий Евстафьевич Чичигинаровтыын билсипит. Кини 1941 сыллаахха педучилищени бүтэрбитигэр, аҕам этии киллэрэн Муомаҕа учууталлыырга сөбүлэспит. Аҕам Афанасий Евстафьевичтыын аҕас-балыс Александра, Дарья Егоровналары кэргэн ыланнар, өр кэмнэ элбэх оҕолонон, сиэннэнэн аймах буолан наһаа үчүгэйдик олорбуттара...

1931 сыл ыам ыйын 20 күнүгэр САСР Бырабытыалыстыбатын дьаһалынан Муома оройуона туспа оройуон буолбут. Ити дьаһалга сөп түбэһиннэрэн, хоту оройуоннарга учууталлары үлэбэ ытыгы саҕаламмыт. Биһиги аҕабыт биэс киһи иһигэр кириэс, Төбүлүх нэһилиэгэр 1933 сыллаахха Дьокуускай куораттан ат, таба дьаамынан алта ый сатыы айаннаан, ахсынныыга аан-туман турдаҕына кэлбит. Аҕабыт ахтыыларынан Муомаҕа кини тийиэн иннинэ учууталларынан М.Е.Потапов, М.И. Эверстов үлэлээбиттэр. Аҕабыт өр сылларга РСФСР, САСР үтүбүлээх учуутала М.И. Эверстовтыын бэйэ-бэйэлэрин кытта наһаа истин сьһыаннаахтара. Аҕабыт 1939 сылга диэри

Төбүлүххэ учууталлаабыт, начаалынай оскуолаҕа дириэктэрдээбит.

Архыып докумуонугар маннык суруллубут: "1936-37 сылларга Төбүлүх оскуолатын дириэктэрин П.Г.Даниловы бастын учууталынан билинэргэ. П.Г.Данилов төһө да кыра үөрэхтээгин иһин үөрэнээччилэр 87 бырыһыаннара үчүгэйдик үөрэнэллэрин ситистэ. Төһө эмэ сүүһүнэн көстөөх сиргэ да үлэлээтэр, П.Г.Данилов үөрэнээчилэр ыалдьалларын аҕыйатта, оҕолор үөрэнэр балаҕаннара ыраас-чэбди" (НА РС (Я), д. 68 л. 41-а). 1941 сыллаахха үөрэх оройуоннааҕы салаатын сэбиэдиссэйинэн анаабыттар. Кини улахан дьону аҕарга-суруйарга үөрэтиигэ элбэх үлэни ыһпыт, үгүс эдэр дьон ити сылларга аҕар-суруйар буолбуттар. Биһиги аҕабыт кэккэ сылларга оройуоннааҕы үп салаатын сэбиэдиссэйинэн бары кыһамнытын, күүһүн ууран үлэлээбитэ.

1961 сыллаахха оройуонна "Муома" сопхуос тэриллитинэн кыбээстээн, баартыа райкома аҕабытын кылаабынай экзэмиһинэн мэктиэлээбитэ, ити дуоһунаска 20 сыл устата тахсыылаахтык үлэлээбитэ. Аҕабыт үлэлиир сылларыгар хаһаайыстыба экзэнимикэтэ туруктаах буолуу суолугар бигэтик кирибитэ. Сэттэ сүүс тыһыынча тийэр ыраас барыһы ылан, ССКП КК, ССРС Министирдэрин Сэбиэтин, ПСБСКС уонна ЫБСЛКС КК "ССРС 50 сыла" үбүлүүһүнэй бэлиэнэн наһараадаламмыта. Сопхуос дириэктэрэ П.И.Павлов ССКП XXIV съезин дэлгээтинэн талыллыбыта. П.Г.Данилов уһун сыллаах энкилэ суох үлэтин иһин «Бочуот Знага» уордьанынан, «РСФСР тыатын хаһаайыстыбатын туйгуна» бэлиэнэн, аҕыс төгүл ССРС мэтээллэринэн наһараадаламмыта, «Муома оройуонун бочуоттаах олохтооҕо» аат инэриллибитэ. 1943 сылтан ССКП чилиэнэ, оройуон Сэбиэтин исполкомун аппараатыгар уонна «Муома» сопхуоска үлэлиир сылларыгар ССКП райкомун чилиэнин, райисполком чилиэнин, райсовет дьокутаатын, маннайгы сүһүөх партийнай тэрилтэ эскирэтээрин курдук улахан эппиэттээх уопастыбаннай ноҕуруускалары энкилэ суох толортоон, бииргэ үлэлиир дьонун улахан ытыктабылынан туһаммыта. Хомуньуус үрдүк аатын атыттарга холобур буолар курдук чистээхтик туһута, чизинэйдик үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ. Биһиги аҕабыт киһи, салайааччы быһыытынан киниэхэ сүктэриллибит бары соруудахтарга, эбээһинэстэргэ үрдүк эппиэтинэстээхтик, баар кыаҕын барытын ууран толорорунан, бэйэтигэр, атыттартан халбаннаабат кытаанах көрдөбүллээгинэн биир кэмнэ үлэлээбит дьонугар биллибитэ. Аҕабыт Муома оройуонугар экзэнимикэ уонна култуура сайдыыларын саҕалааһынна элбэхтик сыраласыт, нэһилиэннэ олоҕо-

Ахтан-санаан

СҮРЭХПЭР ӨРҮҮ БААР

аастахха

УМНУЛЛУБАТ ӨЙДӨБҮЛ

дьаһажа, култуурата, духуобунаһа үүнэрин-сайдарын туһугар үтүө суобастаахтык үлэлээбиттэртэн, бэлиэ өйдөбүлү хаалларбыттартан биридэстэрэ буоларыттан биһиги киэн туттабыт.

Дьоллоох-соргулаах, иллээх-эйлээх дьиэ кэргэн – кимиэхэ барытыгар үлэлииргэ үчүгэй тирэх, үрдүккэ көтөргө тэбиниж, өйгө өй, күүскэ күүс эбэр дьонун ыал. Биһиги аҕабыт ийэбитинэн Александра Егоровналыын 55-тан таһа сыл үөрүүлэрин, хомолтолорун үлэстэн, ыал бэрдэ буолан олоруттара. Биһиги ийэбит элбэх оҕолоох ыалга бэһис оҕонон төрөөбүт буолан, кыра сааһыттан үлэ диэни билэ улааппыта. Эһэбит Егор Алексеевич Соркомов Төбүлүхтэн төрүттээбэ, эбэбит Варвара Игнатъевна Кривошапкина Өймөкөөн Төрүтүтэн төрүттээбэ. Биһиги ийэбитин Өймөкөөннө олордохторуна, Варвара Игнатъевна кыһа 17 сааһын туолбутугар Төбүлүх оскуолатыгар үөрэххэ киллэрбит. Биһиги төрөппүттэрибит үтүө үлэһит ыал аатын ылбыттарын таһынан олоххо дьоллорун үс уолаттарын үчүгэйдик иитэн, үөрэттэрэн олох киэн суолугар көмүс кынат үүннэрэн көтүспүттэригэр биһиги махталбыт мунура суох.

Ол курдук улахан уол Александр 1960 сыллаахха оскуолатын оройуонна бастакынан көмүс мэтээлинэн бүтэрбитэ. Учуутала Василий Софронович Долгунов этии киллэрэн, кини Ленинградтаагы үп-экэниэмикэ институтугар үөрэххэ кирибитэ уонна 1964 сыллаахха «туйгун» сыананан бүтэрбитэ уонна эдэр исписэлиис буолаат 22 сааһыгар САССР үбүн миниистирин солбуйааччынан аһаппыта. Александр Петрович миниистир солбуйааччытынан, бастакы солбуйааччытынан 18 сыл үлэлээн баран, тобус сыл тыа хаһаайыстыбатын миниистирэ М.Е.Николаев экэниэмикэ салаатыгар бастакы солбуйааччынан, аҕыс сыл Саха өрөспүүбүлүкэтин үбүн уонна экэниэмикэтин миниистиринэн, сэттэ сыл Саха өрөспүүбүлүкэтин Бэрэсидьиэнигэр Боломуочуйаалаах бэрэстээбитэлэ К.Е.Иванов бастакы солбуйааччытынан ситиһилээхтик үлэлээбитэ. Кэргэнинэн Матрена Сергеевна Зверевалыын (С.А.Зверев – Кыыл уолун кыра кыһа) 41 сыл дьоллоохтук олорон үс кыыстаммыттара, сиэннэммиттэрэ. Оҕолоро бары үрдүк үөрэхтэнэн, аҕаларын, эһэлэрин курдук үп уонна экэниэмикэ салааларыгар үлэлииллэр. Кыһа В.А.Данилова СӨ үтүөлээх экэниэмийэ. Мин убайым үп уонна экэниэмикэ салаатыгар 43 сыл үлэлээн элбэх аһааннаах үөрэнээччилээх, киниэхэ үрдүк сыанабылы биэрэр доҕоттордоох. Хомойуох иһин, кини 64 сааһыгар суох буолбута. Мин убайым хаһан даҕаны

наҕараада диэни туруорсубатаҕа, үлэлээбитин тухары саамай үрдүкү наҕараадаларын – «ССРС үбүн туйгуна», «За активную работу в комсомоле» диэни билинэрэ...

Орто уол Спартак Петрович 1960 сыллаахха Тихоокеанскай флокка ССРС-ка бастакы подводнай атомнай лодкаҕа акустигынан сулууспалаабыта. Бэйэтин интернациональнай иһин толорон, ССРС бырабытыалыстыбатын дьаһалынан 4 сыл сулууспалаан бүтэрэ үс ый хаалбытын кэннэ Кубаҕа байыаннай походка бара сылдьан, атомнай подводнай лодка саахалыгар түбэспитэ. Ол содулугар ыалдьан эдэр сааһыгар суох буолбута. Сулууспаттан кэлбит онус сылыгар эрэ, ССРС Үрдүкү Сэбиэтин Президиумун кистэлэн ыйаагынан «За боевые заслуги» диэн бойобуой мэтээлинэн наҕараадалаппыта.

Мин үһүс оҕонон 1951 сыллаахха төрөөбүтүм. Убайдарбын батыһан, оскуола таһыгар үөрэнэн бүтэллэрин кэтэһэрим. Убайдара үөрэнэллэригэр мэхэйдээбэтин диэн оскуолабыт дириэктэрэ В.С.Долгунов этии киллэрэн, миигин алта сааспар оскуолаҕа кириэрбин көнүлүлээбиттэрэ. Муома орто оскуолатын 1968 сыллаахха үчүгэй сыананан бүтэрбитим. Аҕам быраатын курдук сыһыаннаһар биридэстэрэ Петр Семенович Троев миигин историяҕа үөрэппитэ уонна мин СГУ-га үөрэххэ кириэрбэр мэхтиэлээбитэ. Учууталым П.С.Троев билигин историческай наука доктора, ХИФУ профессора. Математикаҕа миигин Иван Михайлович Прохоров үөрэппитэ. Мин учууталларым Василий Софронович Долгунов, Петр Семенович Троев, Иван Михайлович Прохоров, Марфа Васильевна Алексеева – Аргунова, Мария Викторовна Атласова үөрэнэр сылларбар дириг ис хоһоонноох билиилэри биэрэннэр, мин икки үрдүк үөрэҕи бүтэрэммин, юридическай наука доктора буолбуттар улахан олуку-көмө буолбуттарын 52 сыл устата өйдүү-саныы сылдьабын. 1968 сыллаахха аҕам сүбэлээн орто оскуоланы бүтэрбиттэртэн соботобун "Оскуола –

производство – үрдүк үөрэх" диэн Саха хомсомуолун путевкатынан "Муома" сопхуоска оробучайынан кирибитим.

Балтараа сыллаах үлэм хомсомуол КК "Молодой гвардеец пятилетки" диэн наҕараада буолбута. Тыа сиригэр үөскээбит буоламмын, бэйэм тылланан Сэбиэскэй Аармыйаҕа танкиһынан сулууспалаабытым. 1995 сыллаахха Араассыйа Сэбиллэниилээх Күүстэрин миниистирин бирикээһинэн полковник званиетын инэрбиттэрэ. 1972-76 сылларга Ф.Э.Держинскэй аатынан Харьковтаагы юридическай институтка үөрэммитим. 1976-79 сылларга Усуяана оройуонун прокуратурагыгар үлэлээбитим. Мин прокуратураҕа үлэлиир кэмэрбэр Уус Алдан оройуонугар сыһыаннаах боппуруостары бэрибэркэлээһиннэ кыттыспатабым. САССР прокуратурагыгар САССР Миниистирдэрин Сэбиэтин иһинэн судаарыстыбаҕа куттал суох буолуутун кэмистиэтин хонтуруоллуур отдел прокурорунан сыл курдук үлэлээбитим. Бу ахтыбар мин туох биричиинэнэн прокуратураттан партиянай-сэбиэскэй уорганнарга көспүппүн суруйарга сананым.

1979 сыллаахха бэс ыйыгар СГУ территориягыгар буолбут түбэлтэ туһунан элбэх кэпсэти баар, хоп-сип да аһыйаҕа суох. Ол манньк этэ. 1979 сыллаахха бэс ыйыгар устудьуоннар сессияларын туттаран тутуу студенческай этэрээттэригэр бараары хомуна сылдыбыттара. Уолаттар үөрэххэ аармыйа кэнниттэн, онтон кыргыттар сыл тыа хаһаайыстыбатыгар үлэлээбит буоланнар, бары успорду сэнээрэллэрэ, эт-хаан өттүнэн сайдылаахтара, чөл олобу тутуһаллара. Студгородокка буолбут охсуһууну силиэстийэлээһиннэ ССРС прокуратурагыт уонна РСФСР миниистирдэрин Сэбиэтин иһинэн КГБ холбоһуктаах бирикээстэрин силиэстийэлиир оперативнай-силиэстийэлиир бөлөх тэриллитэ. Прокурор Н.Н.Каратаев бирикээһинэн мин Үрдүкү Суукка дьыаланы көрүүгэ судаарыстыбаннай буруйдааччынан аһаппытым. Холуобунай дьыаланы Үрдүкү Суут Бэрэссэдээтэлин солбуйааччы Н.П.Гузеев көрбүтэ. Суут буруйдуур биригэбэрин устудьуоннары кырбаабыт уонна сааларынан ытыалаабыт буруйданааччылар холуобунай миэрээ ууруллубуттара. Суут биригэбэринэн устудьуоннар бэрээдэги маассабы кэһингэ көрүллэр Холуобунай кодекс ыстатыйаларынан буруйданартан босхоломмуттара.

Владимир ДАНИЛОВ,
«За заслуги перед Отечеством» II ист.
ордьан кавалера, СӨ норуотун
хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһит,
юридическай наука доктора.
«Мүрү саһарҕата» хаһыаттан.
(Бүтүтэ бэчээттэни).

ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ НВК "САХА"

ПОНЕДЕЛЬНИК 03/08

06:00 - ТЭТИМ РАДИО 12+
07:00 - НОВЫЙ ДЕНЬ 6+
07:30 - САНА КУН 6+
09:00 - ТИЭРГЭН 12+
09:30 - Кэл, оло, сэхэргэниэх 12+
10:30 - Мультифильмы 6+
10:45 - Бастын клип 6+
11:00 - САЙЫН 2020 12+
12:00 - Новости 12+
12:15 - ГОТОВИМ ПРАВИЛЬНО И ВКУСНО 12+
12:30 - Кыайы-75 12+
12:45 - Аал-луук мас 12+
13:30 - Новости 12+
13:45 - Актуальное интервью 12+
14:00 - ГОРОД ЖЕНЩИН 12+
15:00 - Новости 12+
15:15 - Сэхэн сирэ 12+
16:00 - ПОЛЯРНАЯ ЗВЕЗДА 6+
16:30 - Геван. Олены тропы моего детства... 6+

17:00 - ТЭТИМ РАДИО 12+
18:00 - Новости 12+
18:15 - ААЛ ЛУУК МАС. Человек чести Александр БОРИСОВ 12+
19:00 - Новости 12+
19:15 - САЙЫН 2020 12+
20:15 - Дойдум дыно 12+
20:30 - "Саха Сирэ" информационная программа 12+
21:00 - Т.О.К. 12+
22:00 - ТИЭРГЭН 12+
22:30 - "Саха Сирэ" информационная программа 12+
23:00 - ФЕРМА КЫРГЫТТАРА 12+
23:45 - Бастын клип 6+
00:00 - САЙЫН 2020 12+
01:00 - Аал-луук мас 12+
01:45 - ПОЛЯРНАЯ ЗВЕЗДА 6+
02:45 - ТИЭРГЭН 12+
03:15 - Т.О.К. 12+
04:15 - Документальные фильмы с субтитрами 12+
05:00 - ГОРОД ЖЕНЩИН 12+

ВТОРНИК 04/08

06:00 - ТЫЫННААХ ДОРСООН 12+
06:45 - Бастын клип 6+
07:00 - НОВЫЙ ДЕНЬ 6+
07:30 - САНА КУН 6+
09:00 - ТИЭРГЭН 12+
09:30 - Кэл, оло, сэхэргэниэх 12+
10:30 - Мультифильмы 6+
10:45 - Бастын клип 6+
11:00 - САЙЫН 2020 12+
12:00 - Новости 12+
12:15 - ГОТОВИМ ПРАВИЛЬНО И ВКУСНО 12+
12:30 - Кыайы-75 12+
12:45 - Аал-луук мас 12+
13:30 - Новости 12+
13:45 - Актуальное интервью 12+
14:00 - АСЧЫТТАР 12+
15:00 - Новости 12+
15:15 - Сэхэн сирэ 12+
16:00 - ИДЭБИН ТАБА ТАЛ 6+
16:15 - ПОЛЯРНАЯ ЗВЕЗДА 6+
16:45 - ФОНД ПАМЯТИ 12+
17:00 - ТЫЫННААХ ДОРСООН 12+
17:45 - Бастын клип 6+
18:00 - Новости 12+
18:15 - Актуальное интервью 12+
18:30 - Золотой фонд12+

19:00 - Новости 12+
19:15 - Сэхэн сирэ 12+
20:00 - Дьо5ур 6+
20:15 - Дойдум дыно 12+
20:30 - "Саха Сирэ" информационная программа 12+
21:00 - Т.О.К. 12+
22:00 - ТИЭРГЭН 12+
22:30 - "Саха Сирэ" информационная программа 12+
23:00 - ФЕРМА КЫРГЫТТАРА 12+
23:45 - Бастын клип 6+
00:00 - Сэхэн сирэ 12+
00:45 - Дьо5ур 6+
01:00 - Аал-луук мас 12+
01:45 - ИДЭБИН ТАБА ТАЛ 6+
02:00 - ПОЛЯРНАЯ ЗВЕЗДА 6+
02:30 - ФОНД ПАМЯТИ 12+
02:45 - ТИЭРГЭН 12+
03:15 - Т.О.К. 12+
04:15 - Документальные фильмы с субтитрами 12+
05:00 - АСЧЫТТАР 12+

СРЕДА 05/08

06:00 - ТЭТИМ РАДИО 12+
07:00 - НОВЫЙ ДЕНЬ 6+
07:30 - САНА КУН 6+
09:00 - ТИЭРГЭН 12+
09:30 - Кэл, оло, сэхэргэниэх 12+
10:30 - Мультифильмы 6+
10:45 - Бастын клип 6+
11:00 - ТЫА БИЧЧАТА 12+
11:45 - Дьо5ур 6+
12:00 - Новости 12+
12:15 - ГОТОВИМ ПРАВИЛЬНО И ВКУСНО 12+
12:30 - Кыайы-75 12+
12:45 - Аал-луук мас 12+
13:30 - Новости 12+
13:45 - Актуальное интервью 12+
14:00 - ГОРОД ЖЕНЩИН 12+
15:00 - Новости 12+
15:15 - Сэхэн сирэ 12+
16:00 - ПОЛЯРНАЯ ЗВЕЗДА 6+
17:00 - ТЭТИМ РАДИО 12+
18:00 - Новости 12+
18:15 - Актуальное интервью 12+

18:30 - Золотой фонд12+
19:00 - Новости 12+
19:15 - САЙЫН 2020 12+
20:15 - Дойдум дыно 12+
20:30 - "Саха Сирэ" информационная программа 12+
21:00 - Т.О.К. 12+
22:00 - ТИЭРГЭН 12+
22:30 - "Саха Сирэ" информационная программа 12+
23:00 - ФЕРМА КЫРГЫТТАРА 12+
23:45 - Бастын клип 6+
00:00 - САЙЫН 2020 12+
01:00 - Аал-луук мас 12+
01:45 - ПОЛЯРНАЯ ЗВЕЗДА 6+
02:45 - ТИЭРГЭН 12+
03:15 - Т.О.К. 12+
04:15 - Документальные фильмы с субтитрами 12+
05:00 - ГОРОД ЖЕНЩИН 12+

ЧЕТВЕРГ 06/08

06:00 - ТЫЫННААХ ДОРСООН 12+
06:45 - Бастын клип 6+
07:00 - НОВЫЙ ДЕНЬ 6+

07:30 - САНА КУН 6+
09:00 - ТИЭРГЭН 12+
09:30 - Кэл, оло, сэхэргэниэх 12+
10:30 - Мультифильмы 6+
10:45 - Бастын клип 6+
11:00 - САЙЫН 2020 12+
12:00 - Новости 12+
12:15 - ГОТОВИМ ПРАВИЛЬНО И ВКУСНО 12+
12:30 - Кыайы-75 12+
12:45 - Аал-луук мас 12+
13:30 - Новости 12+
13:45 - Актуальное интервью 12+
14:00 - ГОТОВИМ ВКУСНО 12+
15:00 - Новости 12+
15:15 - Сэхэн сирэ 12+
16:00 - ИДЭБИН ТАБА ТАЛ 6+
16:15 - ПОЛЯРНАЯ ЗВЕЗДА 6+
16:45 - ФОНД ПАМЯТИ 12+
17:00 - ТЫЫННААХ ДОРСООН 12+
17:45 - Бастын клип 6+
18:00 - Новости 12+
18:15 - Актуальное интервью 12+
18:30 - Золотой фонд12+
19:00 - Новости 12+
19:15 - Сэхэн сирэ 12+
20:00 - Дьо5ур 6+
20:15 - Дойдум дыно 12+
20:30 - "Саха Сирэ" информационная программа 12+
21:00 - Т.О.К. 12+
22:00 - ТИЭРГЭН 12+
22:30 - "Саха Сирэ" информационная программа 12+
23:00 - ФЕРМА КЫРГЫТТАРА 12+
23:45 - Бастын клип 6+
00:00 - Сэхэн сирэ 12+
00:45 - Дьо5ур 6+
01:00 - Аал-луук мас 12+
01:45 - ИДЭБИН ТАБА ТАЛ 6+
02:00 - ПОЛЯРНАЯ ЗВЕЗДА 6+
02:30 - ФОНД ПАМЯТИ 12+
02:45 - ТИЭРГЭН 12+
03:15 - Т.О.К. 12+
04:15 - Документальные фильмы с субтитрами 12+
05:00 - ГОТОВИМ ВКУСНО 12+

ПЯТНИЦА 07/08

06:00 - ТЭТИМ РАДИО 12+
07:00 - НОВЫЙ ДЕНЬ 6+
07:30 - САНА КУН 6+
09:00 - ТИЭРГЭН 12+
09:30 - Кэл, оло, сэхэргэниэх 12+
10:30 - Мультифильмы 6+
10:45 - Бастын клип 6+
11:00 - ТЫА БИЧЧАТА 12+
11:45 - Дьо5ур 6+
12:00 - Новости 12+
12:15 - ГОТОВИМ ПРАВИЛЬНО И ВКУСНО 12+
12:30 - Кыайы-75 12+
12:45 - Аал-луук мас 12+
13:30 - Новости 12+
13:45 - Актуальное интервью 12+
14:00 - ТЭТИМ РАДИО 12+
18:00 - Новости 12+
18:15 - Актуальное интервью 12+
18:30 - Золотой фонд12+
19:00 - Новости 12+
19:15 - САЙЫН 2020 12+
20:15 - Дойдум дыно 12+

20:30 - "Саха Сирэ" информационная программа 12+
21:00 - Т.О.К. 12+
22:00 - ТИЭРГЭН 12+
22:30 - "Саха Сирэ" информационная программа 12+
23:00 - ФЕРМА КЫРГЫТТАРА 12+
23:45 - Бастын клип 6+
00:00 - САЙЫН 2020 12+
01:00 - Аал-луук мас 12+
01:45 - ПОЛЯРНАЯ ЗВЕЗДА 6+
02:45 - ТИЭРГЭН 12+
03:15 - Т.О.К. 12+
04:15 - Документальные фильмы с субтитрами 12+
05:00 - КЭРЭ КИСТЭЛЭНЭ 12+

СУББОТА 08/08

06:00 - ТЫЫННААХ ДОРСООН 12+
06:45 - Бастын клип 6+
07:00 - Саха итэ5элэ 12+
07:30 - Геван 12+
08:00 - Кэл, оло, сэхэргэниэх 12+
09:00 - Дойдум дыно 12+
09:15 - Истин' илдьит 6+
10:00 - ТИЭРГЭН 12+
12:00 - Новости 12+
12:15 - ТИЭРГЭН 12+
12:45 - Аал-луук мас 12+
13:30 - Новости 12+
13:45 - Ис сурэхтэн 12+
15:00 - Новости 12+
15:15 - ТВ СПОРТ 12+
18:00 - Новости 12+
18:15 - Истин' илдьит 6+
19:00 - Новости 12+
19:15 - Клевая рыбалка 12+
19:45 - Охота и рыбалка 12+
20:15 - ЭН-СУЛУСКУН 12+
22:15 - Кэнсирэ 6+
00:00 - ТВ СПОРТ 12+
02:15 - ЭН-СУЛУСКУН 12+
04:15 - Документальные фильмы с субтитрами 12+
05:00 - ГОРОД ЖЕНЩИН 12+

ВОСКРЕСЕНЬЕ 09/08

06:00 - ТЭТИМ РАДИО 12+
07:00 - Простые истины 12+
07:30 - Геван 12+
08:00 - Чэгизн буол 12+
09:00 - Будем вместе 12+
09:15 - Истин' илдьит 6+
10:00 - САЙЫН 2020 12+
11:00 - САЙЫН 2020 12+
12:00 - Новости 12+
12:15 - САЙЫН 2020 12+
13:15 - Бастын клип 6+
13:30 - Новости 12+
13:45 - Ис сурэхтэн 12+
15:00 - Новости 12+
15:15 - ТВ СПОРТ 12+
18:00 - Новости 12+
18:15 - Истин' илдьит 6+
19:00 - Новости 12+
19:15 - Клевая рыбалка 12+
19:45 - Охота и рыбалка 12+
20:15 - УНКУУЛЭЭ 12+
22:15 - Кэнсирэ 6+
00:00 - ТВ СПОРТ 12+
02:15 - УНКУУЛЭЭ 12+
04:15 - Документальные фильмы с субтитрами 12+
05:00 - КЭРЭ КИСТЭЛЭНЭ 12+

Педагогическое сообщество района понесло невосполнимую утрату. Скорпостижно после тяжелой болезни ушла из жизни коллега, уважаемая нами ветеран педагогического труда **Ноговицына Валентина Семеновна** с которой мы,

нижеподписавшиеся, долгое время работали в бок о бок в улусной методической службе.

Педагогическую деятельность Ноговицына В.С. начала сразу после окончания школы. В 1962-1964 учебные годы из-за нехватки педкадров в районе, проработала учителем начальных классов в Тебюляхской и Соболахской начальных школах.

В 1964 году поступила на биологическое отделение биолого-географического факультета Якутского государственного университета, по окончании которого в 1969 году по распределению была направлена в Кобяйский район и проработала по 1975 год учителем биологии и химии в Сангарской восьмилетней и средней школах.

В 1975 году перевелась в Момский район и была назначена заведующей районным методическим кабинетом отдела образования. Через три года энергичного, деятельного, инициативного, добросовестного работника заметили и выдвинули в административную работу в райисполкоме. После пятнадцатилетнего перерыва Валентина Семеновна вновь вернулась в сферу образования и девятнадцать лет проработала методистом улусной методической службы: в 1993-1997 годах – по общим дисциплинам и воспитательной работе; с 1997 по сей день – по библиотечному фонду. В 2001 – 2003 годах заведовала Улусной Методической службой.

За эти годы Валентина Семеновна стала опытным методистом, получила всеобщее признание учительства района. Она отличалась исключительной требовательностью к себе и коллегам. Ей присущи были чувство высокой

Ноговицына Валентина Семеновна

ответственности, принципиальность, добросовестность, трудолюбие. Своей неустанной работой она внесла весомый вклад в развитие образования улуса. Как умелый организатор подняла на качественно новый уровень библиотечную работу образования улуса. Много сил и времени ею отданы на укрепление методической и материальной баз школьных библиотек, за время ее работы заметно улучшилась организационно-массовая работа библиотекарей как с детьми, так и с учителями. Библиотекари школ проводили целенаправленную работу по привитию детям навыков пользования книгой, любви к чтению, бережного отношения к книгам. Ими систематически проводились различные мероприятия: обзор новинок литературы, передвижные и тематические книжные выставки, литературные недели, вечера, викторины, защиты читательских формуляров, экскурсии. По ее инициативе проводились различные мероприятия и улусного масштаба: очно-заочные профессиональные конкурсы, смотры. Два раза в год проводились семинары.

В библиотеке методической службы под ее кропотливым трудом собрано более шести тысяч наименований учебно-методической, информационно-справочной литературы, периодической печати, созданы условия для повышения педагогического мастерства учителей улуса. Кропотливый работник овладела навыками работы на компьютере, другими передовыми современными технологиями работы, что немногим удается среди коллег ее возраста. Создала единую электронную базу данных школьных библиотек. Работала над внедрением электронного каталога в библиотечную систему улуса.

Как председатель ассоциации народной педагогики в улусе вела большую работу по пропаганде и распространению педагогических знаний среди учителей и воспитателей. Под ее непосредственным

руководством проводились улусные Чиряевские чтения с охватом большого количества педагогов школ района.

Как специалист по учебным предметам «биология» и «химия» большую помощь оказывала при инспектировании школ и оказании им методической помощи. Она успешно курировала предметы естественно-научного цикла предметов. Помогала в профессиональном становлении многих ныне работающих учителей. Систематически обучала премудростям педагогического мастерства молодых учителей, щедро делилась с ними своим богатым опытом. Коллеги благодарят ее за вдумчивый анализ образовательно-воспитательной деятельности, своевременную методическую помощь.

Она являлась первым организатором ЕГЭ в районе в 2001-2003 годах. Тогда все обучающиеся школ района сдавали ЕГЭ в районном центре и это требовало больших хлопот начиная с перевозки на вертолете вплоть до их размещения. Все это прошло через Валентину Семеновну.

Ноговицына В.С. как неугомонный труженик использовалась большим авторитетом среди педагогических коллективов школ. Ее кропотливый труд был отмечен: в 2004 г. – Почетной грамотой МО РС (Я) – за долголетний добросовестный труд, в 2006 г. награждена нагрудным знаком «Отличник образования РС (Я)», в 2008 г. – Почетной грамотой МО РС (Я) за распространение педагогических идей этнопедагогике. В 2012 году в связи с 50 летием начала трудовой деятельности была награждена ведомственным нагрудным знаком «Почетный ветеран системы общего образования Республики Саха (Якутия)».

Валентина Семеновна как наш сотрудник навсегда останется в нашей памяти как неугомонный труженик, наставник.

Начальник Управления образования района Т. Д. Андреева, коллеги, проработавшие с ней много лет, Хабаров И. П., Слепцова А. Д., Герасимова Д. Б., Корякина К. К., Терешкина Е. И.

МАХТАНАБЫТ

Тапталлаах оҕобут, балтыбыт, ийэбит, эдьийбит күндү Күннэйбит ыарахан ыарыыттан эдэр сааһыгар соһуччу күн сириттэн күрэммит ыар-курсу күннэрбитигэр, кутурҕаммытын тэһнэ үллэстибит, тиһэх суолугар атаарарбытыгар күүс-көмө, өйөбүл буолбут бар дьоммутугар сүгүрүйэн туран махтанабыт. Ол курдук Дьокуускай куоракка сүүрбүт-көппүт, сүбэ-ама буолбут А. Н. Сергучеваҕа, А. П. Корякинаҕа, А. Н. Корякинна, С. С. Слепцова, А. А. Тарковаҕа, М. С. Соркомовка, В. С. Слепцова, ыраах-чугас аймахтарбытыгар Орто Халыматтан Кудриннарга, Хонууттан Ушницкайдарга, Слепцовтарга, Архиповтарга, Соркомовтарга, Старковтарга, Хабаровтарга, Саввиннарга, Чыыстайтан Корякиннарга, үөрэхтээһин управлениетын, тыа хаһаайыстыбатын управлениетын, олохтоох дьаһалта, Төбүлэх орто оскуолатын, «Сулусчаан» уһууаан, ОДьУоКХ Төбүлэхтээһи филиалын коллективтарыгар, Муома оройуонун бильярднай спорт федерациятыгар (Федоров П.С.), бииргэ үөрэммит доҕотторугар, дьүөгэлэригэр, үөрэппит учууталларыгар, Соболюох орто оскуолатын 1991-1993 сыллаахха бүтэрбит доҕотторбутугар, Төбүлэх орто оскуолатын 1994 сыллаахха бүтэрбит дьүөгэлэрбэр, Чуумпу Кытылбыт бар дьонугар, Хонуу нэһилигин олохтоохторугар, Сахабыт сириг амаарах санаалаах, үтүө сүрэхтээх дьонноругар махталбытын тиэрдэбит. Бар дьоммутугар эһиэхэ дьиэ-кэргэттэргитигэр дьоллоох, доруобай, баай-байылыат уһун олоҕу баҕарабыт.

Оҕолоро, аҕата, эдьийэ, убайдара, быраата, балта.

ОБЪЯВЛЕНИЯ

Продается однокомнатная благоустроенная квартира по ул. Молодежная, 41. Теплая, 2 этаж, капитальный ремонт.
Тел.: 89679112471.
***

Считать недействительным диплом об окончании Улан-Удэнского педагогического училища № 2 на имя Ефимовой Сарданы Пантелеймоновны, выданный в 1991 г.
***

Считать недействительным аттестат о среднем образовании Б 3809525 на имя Никифорова Петра Иннокентьевича, выданный 17 июня 2006 с. Индибирской средней общеобразовательной школой.

Тыыл, үлэ бэтэрээнэ

СЛЕПЦОВА

Акулина Федотовна

ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбытыгар кини оҕолоругар, сиэннэригэр, чугас дыонугар дириг кутурҕаммытын тирэрдэбит.

Ыар аһыгытын тэннэ үллэстэбит.

Индибир нэһилиэтин дыаһалтата уонна депутаттара.

Күндү ийэбит, эбэбит, хос эбэбит, эдьийбит сэрри сылларын оҕото, тыыл, үлэ, колхознай-совхознай тутуу бэтэрээнэ, Буор Сыһыы бөһүөлэтин бочуоттаах олохтооҕо

СЛЕПЦОВА

Акулина Федотовна

б. дь. от айын 30 күнүгэр 89 сааһыгар ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытын бары билэр дыонугар, үөлээннээхтэригэр диригник курутууан туран иһитиннэрэбит.

Оҕолоро, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ, быраата, балта.

Коллектив МБОУ «Момская средняя общеобразовательная школа» выражает глубокое соболезнование коллеге Слепцову Федоту Николаевичу по поводу кончины горячо любимой матери ветерана тыла и труда

СЛЕПЦОВОЙ

Акулины Федотовны.

Разделяем боль утраты.

МКУ «Управление образования» и районный комитет профсоюза работников образования выражают глубокое соболезнование дочери Афанасьевой Надежде Саввичне, ее семье, Гермогеновой Татьяне Александровне, ее семье, Марии Михайловне и Александру Семеновичу Корякиным по поводу кончины горячо любимой матери, бабушки, тети, сестры ветерана педагогического труда, отличника образования РС(Я), почетного ветерана системы образования РС(Я)

НОГОВИЦЫНОЙ

Валентины Семеновны.

Разделяем боль утраты.

Выражаем глубокое соболезнование нашей однокласснице Афанасьевой Надежде, ее семье по поводу кончины горячо любимой матери, бабушки ветерана педагогического труда

НОГОВИЦЫНОЙ

Валентины Семеновны.

Разделяем боль утраты.

Выпускники МСОШ 2001 г.

Ытыктыр киһибит, бириг үлэлээбит кэлигэбит педагогическай үлэ бэтэрээнэ

НОГОВИЦЫНА

Валентина Семеновна

ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытыгар кыһыгар Надежда, сиэннэригэр, бары аймахтарыгар дириг кутурҕаммытын тирэрдэбит.

Ыар сүтүккүтүн тэннэ үллэстэбит.

Дьокуускайтан Ньургустаан, Светлана Слепцовтар, А. Д. Слепцова.

Күндү таптыр эдьийим Буор Сыһыы төрүт олохтооҕо, тыыл, үлэ бэтэрээнэ, сэрри сылларын оҕото

СЛЕПЦОВА

Акулина Федотовна

ыарахан кыһалдыан олохтон туораабытыгар убайбар Баһылайга, сиэн бырааттарбар, балтыбар, кинилэр дьэ кэргэннэригэр дириг кутурҕаммын тирэрдэбин.

Ыар аһыгытын тэннэ үллэстэбит. Кытаатан тулуйун.

Тааттаттан балта Наталья Федотовна, кини оҕолоро.

Индибир нэһилиэтин ытык-мааны кырдыаһаһа, үлэ, тыыл бэтэрээнэ, сэрри сылларын оҕото

СЛЕПЦОВА Акулина Федотовна

89 сааһыгар олохтон барбытыгар нэһилиэк олохтоохторугар, оҕолоругар, сиэннэригэр, аймахтарыгар дириг кутурҕаммытын тирэрдэбит.

Ыар аһыгытын тэннэ үллэстэбит.

Бэтэрээннэр оройуоннаабы сэбиэттэрэ.

Үөрэҕири эйгэтигэр уһундук үлэлээбит педагогическай үлэ бэтэрээнэ, сэрри сылларын оҕото

НОГОВИЦЫНА Валентина Семеновна

ыарахан ыарыыттан олохтон барбытыгар эдьийигэр Варвара Семеновна, быраатыгар Александр Семеновичка, кыһыгар Надежа, сиэннэригэр дириг кутурҕаммытын тирэрдэбит.

Бэтэрээннэр оройуоннаабы сэбиэттэрэ.

Ытыктыр бириг дойдулаахпыт, педагогическай үлэ бэтэрээнэ, СР үөрэҕин туйгуна

НОГОВИЦЫНА Валентина Семеновна

ыарахан кыһалдыан олохтон туораабытыгар таптыр кыһыгар Надежда Саввична, күтүөтүгэр, сиэннэригэр, бириг дойдулаахтарыгар эдьийигэр Варвара Семеновна, быраатыгар Александр Семеновичка, кийиитигэр Мария Михайловна, сиэн балтыларыгар, бырааттарыгар, кинилэр дьэ кэргэннэригэр, бары аймахтарыгар дириг кутурҕаммытын тирэрдэбит.

Ыар сүтүккүтүн тэннэ үллэстэбит.

Хонууга олоһор Төбүлэх нэһилиэгиттэн төрүттээхтэр.

Бириг үөрэммит кыспыт, эдэр сааспыт истин дьүөгэтэ

НОГОВИЦЫНА Валентина Семеновна

ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбытынан таптыр кыһыгар Надежа, күтүөтүгэр, сиэннэригэр, бириг төрөөбүттэригэр, аймахтарыгар дириг кутурҕаммытын тирэрдэбит. Ыар аһыгытын тэннэ үллэстэбит.

Биһиги Валябыт куруук сүрэхпитигэр, ойбүтүгэр-санаабытыгар баар буолуо.

СГУ биологическай факультетын

1969 с. бүтүрүт дьүөгэлэрэ С. М.

Абрамова, С. Д. Винокурова,

Е. Е. Кузьмина, А. В. Пинигина,

Н. С. Слепцова.

Ытыктыр табаарыспар Слепцов Василий Николаевичка, кини дьэ кэргэннэригэр, бириг төрөөбүттэригэр таптыр ийэлэрэ, эбэлэрэ тыыл-үлэ бэтэрээнэ, сэрри сылларын оҕото

СЛЕПЦОВА Акулина Федотовна

ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытыгар дириг кутурҕаммытын тирэрдэбит.

Ыар аһыгытын тэннэ үллэстэбит.

П. С. Федоров, дьэ кэргэнэ.

Үөрэҕири эйгэтигэр өр сылларга бэринилээхтик үлэлээбит, Чуумпу Кытыл нэһилиэгиттэн төрүттээх Хонуу сэлиэнньэтин убаастанар олохтооҕо

НОГОВИЦЫНА Валентина Семеновна

ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбытынан кыһыгар Надежа, эдьийигэр Варвара Семеновна, быраатыгар Александр Семеновичка, кини дьэ кэргэннэригэр уонна бары аймахтарыгар дириг кутурҕаммытын тирэрдэбит.

Ыар аһыгытын тэннэ үллэстэбит.

Төбүлэх орто оскуолатын коллектива.

Ытыктыр эдьийбит үлэ, тыыл бэтэрээнэ, Буор Сыһыы бөһүөлэтин бочуоттаах олохтооҕо, «Сэрри сылларыгар килбээннээх үлэтин иһин» мэтээл кавалера, 89 саастаах

СЛЕПЦОВА Акулина Федотовна

уһун, ыарахан ыарыыттан күн сириттэн күрэммитигэр быраатыгар Василий Федотовичка, балтыгар Наталья Федотовна, оҕолоругар, сиэннэригэр дириг кутурҕаммытын тирэрдэбит.

Ыар сүтүккүтүн тэннэ үллэстэбит.

Ульяна, Николай Соркомовтар дьэ кэргэттэрэ.

Күндү ытыктыр эдьийбитигэр Тамара Васильевна, кыргыттарыгар Лиза, Лена, кинилэр дьэ кэргэннэригэр күндү кэргэнэ, аҕалара, эһэлэрэ

СТАРОСТИН Егор Васильевич

уһун, ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытыгар дириг кутурҕаммытын тирэрдэбит.

Ыар аһыгытын тэннэ үллэстэбит.

Хонууттан С. С. Соркомов, О. С. Стручкова, куораттан М. С. Соркомов,

Э. С. Соркомов дьэ кэргэттэрэ.

Ытыктыр дьоммутугар Старостина Тамара Васильевна күндү кэргэнэ, оҕолоругар, сиэннэригэр таптыр аҕалара, эһэлэрэ, Брызгалова Александра Иннокентьевна, дьэ кэргэннэригэр, бары аймахтарыгар убайдар, Старостина Валентина Васильевна, оҕолоругар аҕалара сэрри сылларын оҕото, үлэ бэтэрээнэ

СТАРОСТИН

Егор Васильевич

уһун, ыарахан ыарыыттан олохтон барбытынан дириг кутурҕаммытын тирэрдэбит.

Р. П. Былбанаева,

С. П. Тогмитова.

Тэрийэччи: СӨ

Бырабытталыстыбата,

"Сахабэчээт" СӨ Судаарыс-

тыбанный автономнай тэрилтэтэ.

Таһаараччы: "Сахабэчээт" СӨ

Судаарыстыбанный автономнай

тэрилтэтэ.

677000, Дьокуускай к.

Орджоникидзе уул., 31 №-р, 124 каб.,

т.факс: 8(4112)343917.

е-mail: sakhapechat@mail.ru

Генеральнай дириэктэр

Н. М. Стручкова.

Сибээс эйгэтин информационнай

технология уонна маассабай

коммуникация надронун

федеральнай структуратын Саха

сиринээҕи бырабыланынатын

20.06.2019 с. бэриллибит

сидидиэтэлиститэтин

ПИ № ТУ 14-00520

Кылаабынай редактор

М. П. СТАРКОВА.

Хаһыат нэдиэлээ ыккитэ таһар.

Редакция кирибит суруктар

төннүбэттэр.

Матыйаала ахтылар чаччылар иһин

эппитинэни сурук ааптара сүгэр.

Ааптар суругар этиллэр санаа

хаһыат тутуһар хайысхатыннан

атын буолуон сөп.

Быллриилэр, рекламалар

ис хоһооноругар эппитинэни

тустаах кини сүгэр.

® Реклама быһыытынан бэчээттэнэр.

Хаһыат 61 №-гэр 16 ч. илин баттанна,

17 ч. график быһыытынан бэчээккэ бэрилиннэ.

Компьютернай талыта, верстка оройуоннаабы

«Индибир уоттара» хаһыат редакциянай-

полиграфическай комплекска оһоһулан

бэчээттэннэ.

Редакция, типография, таһаараччы аадырыһа:

Муома улууһа, Хонуу сэл., кап. Елкин уул. 4 №-р.

Кээмэйэ 1 усул. бөч. л. Тиража 360.

Сыаната дуоһаар быһыытынан.

Телефоннара: 8(41150)2-10-21.

Электроннай почта: indigir-uottara@yandex.ru